

Lecturing Minds

ETT ANNORLUNDA SYSKONSKAP – ANHÖRIGSKAP, LIVSKVALITET, EKONOMI OCH MEDICINER

Samordningsförbunden Östergötland

Åsa Konradsson-Geuken Ph.D.
Associate Professor in pharmacology

The Department of Pharmaceutical Sciences
Uppsala University

asa.konradsson-geuken@farmbio.uu.se

DAGENS FÖRELÄSNING

- ❖ Mina upplevelser
- ❖ Hjärnan
- ❖ Schizofreni
- ❖ Anhörigskap
- ❖ Livskvalitet
- ❖ Ekonomi
- ❖ Mediciner
- ❖ Min forskning

MIN BROR OCH JAG

KIT

2 timmar · 🌐

Den gamla Mats dog där på sjukhusets slutna psykiatriska avdelning och en ny Mats vaknade upp. En person som lider av schizofreni.

Jag smittar inte och är inte farlig. Jag är rätt rolig faktiskt.

kit.se

70

3 kommentarer 9 delningar

Mats var en sportig partyprisse med många vänner, utåtriktad och glad. Det var ingen som på något sätt anade att framtiden skulle bli annat än ljus.

Sen slog psykosen till. Ridån drogs ner. Den gamla Mats dog där på sjukhusets slutna psykiatriska avdelning och en ny Mats vaknade upp. En person som lider av sjukdomen schizofreni.

– Det var något levande i mig som försvann, det var som att dö på ett sätt. Men ändå lever jag kvar och tomrummen fylls med annat, säger Mats.

Allt började när Mats gjorde lumpen. Det var då rösterna och vanföreställningarna kom.

– Jag kunde inte sova och började hallucinera. Jag såg förvridna ansikten i stenblock och hörde röster. De sa inga snälla saker de där rösterna, säger Mats

Det kändes som om jag var jordens

Jenny Agö, KIT

**FINNS DET NÅGOT
POSITIVT MED ATT
VÄXA UPP I EN
FAMILJ DÄR DET
FÖREKOMMER
SCHIZOFRENI**

"Stockholm" by Mats Konradsson

ATT VARA ANHÖRIG – BASERAT PÅ DEN INTERNATIONELLA STUDIEN "VALUE OF CARING"

- 43 timmar/veckan spenderar anhöriga i genomsnitt till att vårda sin närstående
- 43% av anhöriga har gått ned i arbetstid för att vårda sin närstående
- 27% av de anhöriga rapporterar diagnostiserad depression och/eller ångest?
- Det genomsnittliga ekonomiska värdet/bortfallet per vecka för att vårda sin närstående (om man inte bor ihop) 650 €/vecka
- 23% del av de anhöriga har fått frågan om de själva behöver stöd och hjälp

ATT VARA ANHÖRIG – BASERAT PÅ DEN INTERNATIONELLA STUDIEN "VALUE OF CARING"

- 43 timmar/veckan spenderar anhöriga i genomsnitt till att vårda sin närstående
- **43% av de anhöriga har gått ned i arbetstid för att vårda sin närstående**
- 27% av de anhöriga rapporterar diagnostiserad depression och/eller ångest?
- Det genomsnittliga ekonomiska värdet/bortfallet per vecka för att vårda sin närstående (om man inte bor ihop) 650 €/vecka
- 23% del av de anhöriga har fått frågan om de själva behöver stöd och hjälp

ATT VARA ANHÖRIG – BASERAT PÅ DEN INTERNATIONELLA STUDIEN "VALUE OF CARING"

- 43 timmar/veckan spenderar anhöriga i genomsnitt till att vårda sin närstående
- 43% av anhöriga har gått ned i arbetstid för att vårda sin närstående
- **27% av de anhöriga rapporterar diagnostiserad depression och/eller ångest?**
- Det genomsnittliga ekonomiska värdet/bortfallet per vecka för att vårda sin närstående (om man inte bor ihop) 650 €/vecka
- 23% del av de anhöriga har fått frågan om de själva behöver stöd och hjälp

ATT VARA ANHÖRIG – BASERAT PÅ DEN INTERNATIONELLA STUDIEN "VALUE OF CARING"

- 43 timmar/veckan spenderar anhöriga i genomsnitt till att vårda sin närstående
- 43% av anhöriga har gått ned i arbetstid för att vårda sin närstående
- 27% av de anhöriga rapporterar diagnostiserad depression och/eller ångest?
- **Det genomsnittliga ekonomiska värdet/bortfallet per vecka för att vårda sin närstående (om man inte bor ihop) 650 €/vecka**
- 23% del av de anhöriga har fått frågan om de själva behöver stöd och hjälp

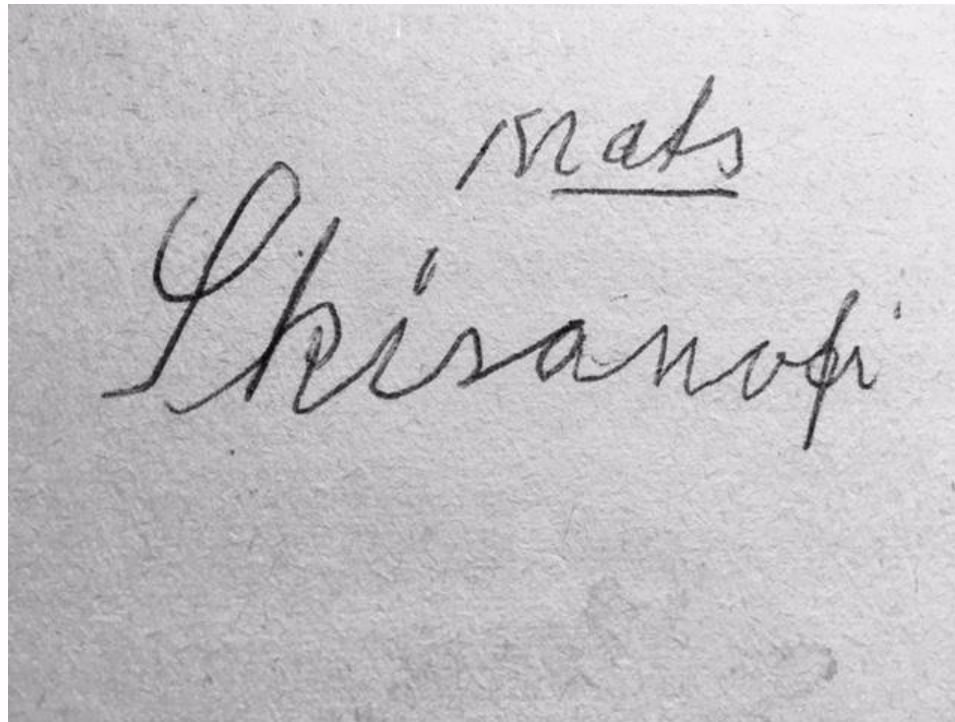

ATT VARA ANHÖRIG – BASERAT PÅ DEN INTERNATIONELLA STUDIEN "VALUE OF CARING"

- 43 timmar/veckan spenderar anhöriga i genomsnitt till att vårda sin närstående
- 43% av anhöriga har gått ned i arbetstid för att vårda sin närstående
- 27% av de anhöriga rapporterar diagnostiserad depression och/eller ångest?
- Det genomsnittliga ekonomiska värdet/bortfallet per vecka för att vårda sin närstående (om man inte bor ihop) 650 €/vecka
- 23% del av de anhöriga har fått frågan om de själva behöver stöd och hjälp

ORDET SCHIZOFRENI VAR FRÄMMANDE FÖR FLER ÄN BARA MIG

VÅR HJÄRNA

- Hjärnan är ett av de anatomiskt mer komplicerade organen i den mänskliga kroppen
- Den mänskliga hjärnan är färdigutvecklad först när vi är 25 år
- Hjärnan använder ca 20% av den totala energin från intag av mat och dryck
- En vuxen människas hjärna består av 60% fett, drygt 100 miljarder celler och ca 160 000 km blodkärl (4 varv runt jorden)

KEMISK SIGNALERING

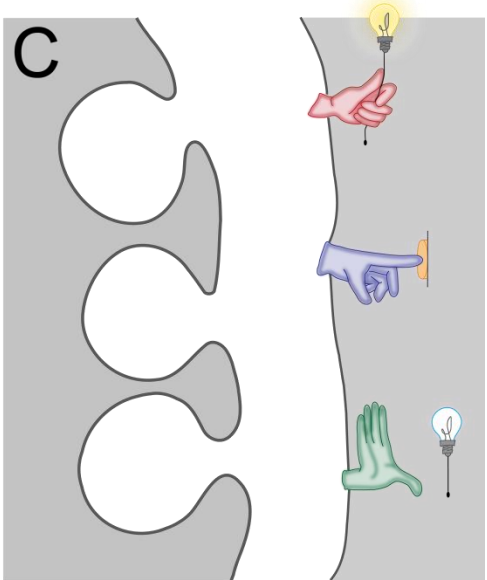
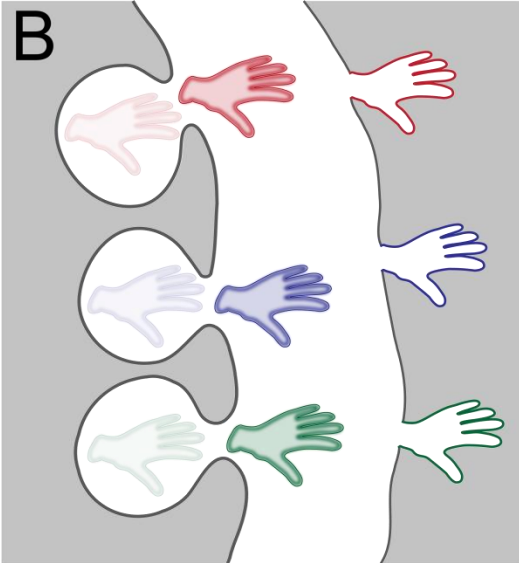
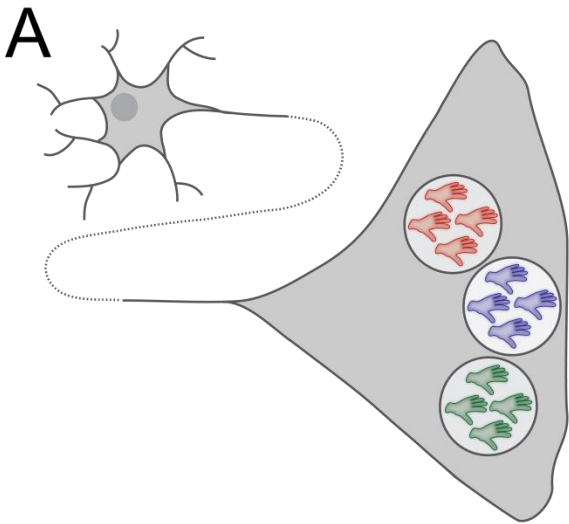

Bild av Nadine Schweizer

NEUROTRANSMITTORER/SIGNALÄMNETEN

Neurokemi- läran om hjärnans kemiska uppbyggnad och funktion

- Dopamin
- Glutamat
- Serotonin
- Noradrenalin
- GABA
- Acetylkolin

"Mannen" av Mats Konradsson

DOPAMIN

Normala Funktioner

- Motorik
- Emotionellt status
- Belöning
- Uppmärksamhet
- Endokrin aktivitet

Involverad i sjukdom

- Parkinsons sjukdom
- Affektiv sjukdom
- Psykossjukdom
- Substansberoende
- ADHD

GLUTAMAT

Normala Funktioner

- Excitatorisk = gaspedal
- Emotionellt status
- Kognition
- Inläring
- Minne
- Synaptisk plasticitet

Involverad i sjukdom

- Epilepsi
- Affektiv sjukdom
- Psykossjukdom
- Stroke
- ALS

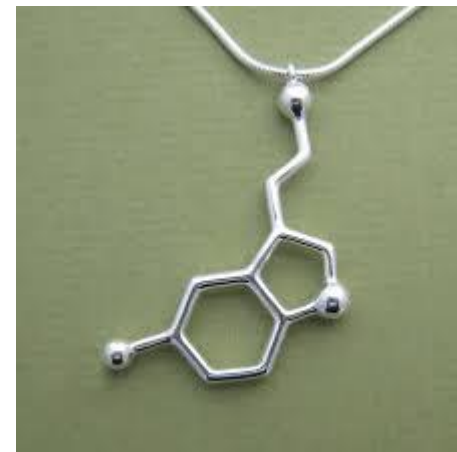
SEROTONIN

Normala Funktioner

- Aptit och törst
- Aggressivitet
- Sinnesstämning
- Sömn
- Vakenhet
- Temperatur

Involverad i sjukdom

- Affektiv sjukdom
- Psykossjukdom
- Ångestsjukdom

SCHIZOFRENI

- Svår psykisk sjukdom där personen i fråga har en störd verklighetsuppfattning
- Är enligt WHO en av de 10 sjukdomar som orsakar mest sjukdomsbörda
- Är en folksjukdom med okänd etiologi och patofysiologi
- Livstidsprevalens över hela jorden: 0.4-1%
- 15-20 år kortare livslängd
- Drabbar män och kvinnor vid olika tid i livet:
  - Män i åldern 20-25 år
  - Kvinnor i åldrarna 25-30 år

SYMPTOM VID SCHIZOFRENI

▪ **Positiva symtom**

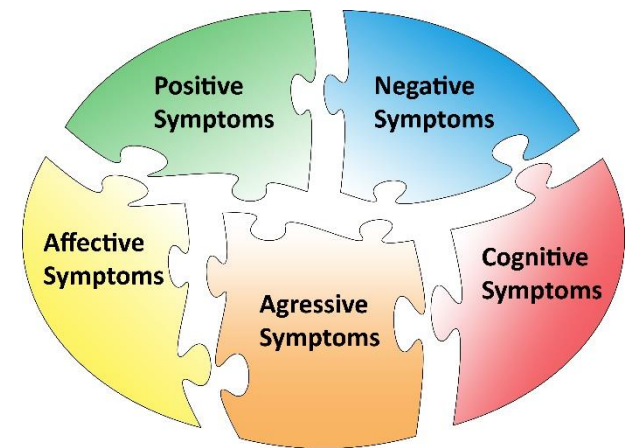
- hallucinationer
- vanföreställningar
- störningar i tankar, beteende och känsloliv

▪ **Negativa symtom**

- anhedoni (oförmåga att känna känslor)
- språklig torftighet
- viljelöshet

▪ **Kognitiva nedsättningar**

- problem att ta in och tolka information
- inlärningssvårigheter
- grava minnesproblem
- svårigheter med abstrakt tänkande

TERMEN SCHIZOFRENI MYNTADES 1908 AV EUGEN BLEULER

"Patienterna som jag har observerat svarar inte på situationer som de borde; de är rädda för det som inte finns, men förhåller sig likgiltiga till det som finns. Det är som om de hade ett delat sinne."

Dr. Bleuler myntade termen *schizofreni* (av de grekiska orden σχίζω "schizo" (dela) och φρήν "phrēn" (psyke)), efter att ha observerat en bristande interaktion mellan tankeprocesser och perception

RISKFAKTORER FÖR UTVECKLANDE AV SCHIZOFRENI

Genetisk komponent, dock mycket komplex – man ärver en sårbarhet för att utveckla sjukdomen

Perinatale faktorer tex:

- förlossningsskador
- svält under graviditeten
- allvarlig livshändelse under graviditet
- infektion under graviditet

Trauma i barndomen

Att växa upp i storstad

Droganvändande i unga år tex:

- att missbruka cannabis innan 15-års ålder ökar riskerna att senare utveckla schizofreni till 15%

DEN GENETISKA ARKITEKTUREN – RISKEN ATT UTVECKLA SCHIZOFRENI

- Risk för den generella befolkningen: 0.4-1%
- Har ett syskon som är drabbad av sjukdomen: 5%
- Har en förälder som är drabbad av sjukdomen : 12%
- Har en identisk tvilling som är drabbad av sjukdomen: 40-50%

"Hjärna" av Mats Konradsson

VAD ÄR LIVSKVALITET?

"Vådsjön" by Mats Konradsson

ATT FÅ DELTAGA I BESLUT OM BEHANDLING

DEBATT

»Medicinera rätt« – rimligt att patienter får delta i beslut om medicinering

Brukare och anhöriga är kritiska till att psykiatrin inte i tillräcklig grad lyssnar på sina patienter och deras anhöriga. Vikten av att ta del av synpunkter och stärka patienternas och de anhörigas röster diskuteras här.

Peter Johansson, Glenn Henner, båda erfarenhetsgruppen, Schizofreniförbundet

Lennart Lundin, ledamot, styrelsen för Schizofreniförbundet

Pia Rydell, specialist i psykiatri, verksamhetschef och chefsöverläkare för Psykiatri Psykos, Sahlgrenska universitetssjukhuset, Göteborg

Läkartidningen. 2019;116:FRPD

Läkartidningen 33-34/2019

Lakartidningen.se 2019-08-12

ATT FÅ RÄTT VÅRD OCH MEDICINERING

Hej Åsa, inatt hade jag en märklig upplevelse. Rösterna gick upp i intet och jag fylldes av en vakuum liknande känsla av tomhet. Nu är det inte bara tyst dom är borta. / Brollan

ATT FÅ DEN INDIVIDUELLA HJÄLP SOM BEHÖVS

ATT FÅ VARA MED I ETT SAMMANHANG

Jag har tagit
blodprov idag

ATT DET FINNS NÅGON SOM LYSSNAR

Samtal statistik till
mamma ringde
2773 samtal och
mamma har ringt
mig 857 samtal,
dessutom har jag
missat 104 samtal

EKONOMI

Hej 🙌 Åsa, mina
stålar börjar sina! /
bror

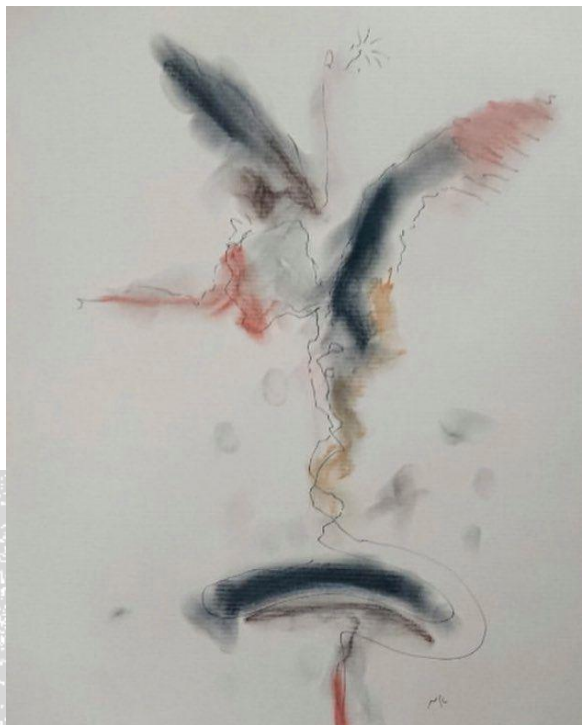
Va? Redan

240 kr kvar

Köpte snus för
530 kronor plus
piptobak

MEDICINER

"Ängeln" av Mats Konradsson

INNAN DE ANTIPSYKOTISKA LÄKEMEDLEN LANSERADES.....

KULTUR

»... för att befria oroliga sinnessjuka från deras olidliga ångest«

Rapportering om lobotomi i svenska dagstidningar under 1940-
och 50-talen

Thomas Skoglund, överläkare, docent, neurokirurgi, Sahlgrenska universitetssjukhuset,
institutionen för neurovetenskap och fysiologi, Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet
thomas.skoglund@vgregion.se

Rubrik på Dagens Nyheter
förstasida den 2 september

Rubrik på Svenska Dagbladets
förstasida den 15 april 1953.

LÄKEMEDEL SOM ANVÄNDS VID SCHIZOFRENI

Det finns idag inga läkemedel som kan bota sjukdomen – men vi kan lindra vissa symtom.

Positiva
symtom

Negativa
symtom

Kognitiva
symtom

~30% av patienterna som lider av schizofreni är terapiresistenta

BIVERKNINGAR

MEDICINER

Foto: Mats Konradsson

MEDICINER

Foto: Mats Konradsson

- Antipsykotika
- Antidepressiva
- Anxiolytika
- Hypnotika
- Mood stabilizer
- Betablockare
- Statiner
- Protonpumpshämmare

VIKTEN AV ATT TA SINA MEDICINER

Röster ur näsan -en kortfilm om och med konstnären Mats Konradsson som målat schizofreni i 30 år

© januari 10, 2019

Foto: Equal

EQUALSTHLM.SE

Åsa Konradsson-Geuken om Schizofreni. Ta medicinen trots biverkningar! - Equal

SYFTE OCH MÅL MED MIN FORSKNING?

Jag vill förstå de neurokemiska orsakerna och funktionen av de nätverk som kan tänkas ligga bakom kognitiv dysfunktion vid psykisk sjukdom.

Det långsiktiga målet är att kunna underlätta för utvecklingen av nya effektiva läkemedel och med detta förbättra det dagliga livet för de patienter som lider av schizofreni.

KONRADSSON-GEUKEN

LAB

Bild: Jens Ökqvist | Flera roller. Broderns insjuknande i schizofreni ledde Åsa Konradsson till att engagera sig på olika sätt - som anhörig, som forskare och som föreläsare. I fredags var hon i Piteå och pratade.

Broderns schizofreni styrde hennes liv

Åsa Konradsson och Sanna tillbaka med Djävulsdansen
1 min 32 sek

Den gamla Mats dog där på sjukhusets slutna psykiatriska avdelning och en ny Mats vaknade upp. En person som lider av schizofreni.

Jag smittar inte och är inte farlig. Jag är rätt rolig faktiskt.
kit.se

STEN FRIBERG
ÅSA KONRADSSON GEUKEN
YLVA WÄCHTER

Schizofreni

LIVET MED EN
PSYKOSSJUKDOM

GOTHIA
KOMPETENS

Den här boken är tänkt att vara ett stöd i processen att få tillvaron att fungera när livet totalt förändras.

Foto: Marcus Gustafsson

TACK FÖR ER UPPMÄRKSAMHET

”Ögon”

”Paret”

”I huvudet”

